

# Biologische landbouw partner in streven naar rijke biodiversiteit

*2010 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot het internationale jaar van de biodiversiteit. Biodiversiteit of biologische diversiteit is het leven om ons heen: de verscheidenheid aan planten- en diersoorten, genen en levensgemeenschappen zoals bossen, rivieren, landbouwgebieden,... Onderzoek toont herhaaldelijk aan dat het met de biodiversiteit wereldwijd uiterst slecht gesteld is. Tussen 1970 en 2000 is het aantal soorten met 40% afgenomen. Soorten van rivieren, meren en moeraslanden zijn zelfs met 50% gedaald. Ook de biodiversiteit gekoppeld aan landbouwactiviteiten scoort niet goed. Er is werk aan de winkel, en de biologische landbouwsector heeft daarbij een voorbeeldfunctie.*

## Een internationaal engagement

Om de achteruitgang tegen te gaan, ondertekenden in 1992 liefst 150 landen de biodiversiteitsconventie. Deze landen erkennen ondermeer dat de bescherming van biodiversiteit essentieel was om de toekomst van de mens te garanderen. Tien jaar later, op de Wereldconferentie in Johannesburg (2002), herbevestigden de wereldleiders het belang van biodiversiteit voor het welzijn van de maatschappij. Ze beloofden om het hallucinante tempo van het verlies van onze biodiversiteit terug te schroeven tegen 2010. Europa ging nog verder en beloofde de achteruitgang op het eigen grondgebied zelfs te doen stoppen tegen 2010.

Allemaal mooie woorden en ambitieuze doelstellingen. Maar anno 2010 zien we weinig weinig resultaat op het terrein. Dit jaar staat biodiversiteit dan ook volop in de belangstelling. Ngo's klagen massaal het gebrek van een krachtadig beleid aan. Op een internationale bijeenkomst in Nagoya, Japan, zullen de

wereldleiders nadenken over nieuwe doelstellingen. België zal tijdens zijn Europees voorzitterschap in de tweede helft van 2010 de problematiek tegen het licht houden.

## Ook de landbouwbiodiversiteit scoort slecht

Om de zes jaar produceert de Europese Commissie een rapport met een stand van zaken inzake biodiversiteit. In 2009 verscheen het recentste rapport. Opmerkelijk is dat het met de biodiversiteit, geassocieerd met landbouw, nog veel slechter gesteld is dan gemiddeld. Slechts 7% van de leefgebieden (habitats) gelinkt aan landbouw krijgen een gunstige beoordeling, 52% ervan scoren ronduit slecht. Voor de overige habitats is dit 21%, respectievelijk 30%. In heel wat delen van Europa houdt deze slechte score verband met de steeds voortschrijdende intensifiëring van de landbouw.

Ook de diversiteit van de landbouwgewassen zelf is er sterk op achteruit gegaan. De FAO stelt vast dat sedert het begin van de vorige eeuw, zo'n 75% van de plantgenetische agrobiodiversiteit verloren is gegaan. Dit heeft ondermeer te maken met het verlaten van de lokale variëteiten en landrassen ten voordele van uniforme variëteiten met een hoog rendement. Vandaag leveren 12 planten- en 5 diersoorten 75% van het voedsel. Rijst, maïs en tarwe voorzien zowat 60% van de nodige hoeveelheid calorieën en eiwitten.

Eén derde van het landoppervlak van onze planeet is onder landbouwgebruik. Dit maakt van agrobiodiversiteit een belangrijke factor in het behoud van biodiversiteit. Het bewaren en verbeteren van de genetische diversiteit is dan weer van zeer groot belang voor het verzekeren van de globale voedselzekerheid in de toekomst.

## Boer is cruciaal voor het behoud van een rijke agrobiodiversiteit

Agrobiodiversiteit gaat in de eerste plaats om de genen- en soortenrijkdom van planten en dieren voor de voedselproductie als dusdanig. Het bestaat bovendien uit de soorten die een positieve invloed uitoefenen op de voedselproductie. Een rijk en evenwichtig bodemleven is gunstig voor een gezonde plantaardige productie. Hetzelfde geldt voor bestuivers, zoals bijen, of andere nuttige insecten, zoals natuurlijke vijanden. En ook de soorten in de wijdere omgeving van het landbouwbedrijf behoren hiertoe. Kortom, de gewassen op het veld, het bodemleven, de insecten, bloemen in de slootkant en de weidevogels: het maakt allemaal deel uit van agrobiodiversiteit.

Heel wat soorten danken hun ontwikkeling aan de landbouw. De rol van de boer bij het in stand houden van agrobiodiversiteit is bijgevolg zeer cruciaal. Zonder de interactie tussen de boer en z'n omgeving zouden heel wat typische soorten gerelateerd aan landbouwactiviteiten eenvoudigweg niet bestaan.

Het voortbestaan van onze agrobiodiversiteit hangt wel samen het duurzame gebruik ervan: een productiesysteem dat inspeelt op de voordelen die deze rijkdom aan soorten en genen levert, en tegelijkertijd alle ruimte biedt om het landbouwecosysteem tot z'n volle ontwikkeling te laten komen. Een productiesysteem met werkwijzen die zeer kenmerkend zijn voor de biologische landbouw.

## Rijke agrobiodiversiteit is lonend voor de boer

Agrobiodiversiteit beschermen, is lonend. Een betere benutting van de biologische diversiteit maakt de landbouw minder afhankelijk van in-

put zoals gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest en is daarom één van de sleutels tot een duurzame, maatschappelijk gewaardeerde landbouw.

In Nederland staat functionele agrobiodiversiteit (FAB) volop in de belangstelling. FAB-maatregelen leiden soms tot goede onderdrukking van lastige plagen in de akkerbouw, zo blijkt uit onderzoek. Boeren creëren daarbij de omstandigheden voor een goede ontwikkeling van natuurlijke vijanden. Bloemen in akkerranden stellen nectar en stuifmeel beschikbaar, waardoor de populatie aan lieveheersbeestjes, zweefvliegen en sluipwespen veel meer bladluizen en rupsen doodt. Meerjarige gras-kruidentranden huisvesten loopkevers en spinnen, die als natuurlijke rovers in het voorjaar de akker intrekken. Natuurlijke vijanden hebben natuurelementen nodig als schuilplaats, om voedsel te vinden en om te overwinteren. Een goed beheer van de omgeving (slootkanten, erfbeplanting, enz...) stimuleert verder hun aanwezigheid.

### **Bodembiodiversiteit**

En een gezonde bodembiodiversiteit is cruciaal voor een gezond gewas. Het speelt een rol bij de afbraak van organische stof, de opbouw van stabiele humus, het vrijmaken van voedingsstoffen uit organische stof en de opbouw van de bodemstructuur. Vooral bioboeren weten dat een evenwichtig en divers bodemleven een goede bodemkwaliteit stimuleert. En een goede bodemkwaliteit is noodzakelijk voor een gezond gewas. Organische mest stimuleert het bodemleven en de stikstofmineralisatie. In vergelijking met minerale mest leidt organische mest tot een toename van de hoeveelheid micro-organismen van 30 à 50%.

Maar ook met de bodemkwaliteit is het slecht gesteld. Tijdens een recent Australisch congres is aan de noodrem getrokken. In Europa gaat het verlies



van vruchtbare bodem 17 keer sneller dan het wordt opgebouwd. Dit is nefast voor de voedselproductie, en draagt ook bij tot klimaatverandering, aangezien vruchtbare grond veel koolstof vasthoudt. Zonder drastische maatregelen zal binnen een termijn van 60 jaar, nauwelijks nog vruchtbare grond bestaan, aldus John Crawford, professor duurzame landbouw van de Universiteit van Sydney.

### **Genetische diversiteit**

Het is bekend dat landbouwsystemen met verschillende gewassen en rassen een meer stabiele opbrengst geven en minder last hebben van ziekten en plagen dan monoculturen. Als reactie op de genetische erosie van de landbouwgewassen ontstaan overal genenbanken waarin de zaden van duizenden oude landrassen en de wilde voorouders van onze cultuurgewassen liggen opgeslagen. Voor het bewaren van de biodiversiteit is echter meer nodig. Het telen van oude rassen en vergeten gewassen biedt kansen. Hoewel deze rassen vaak een lagere opbrengst geven dan moderne hybriden, hebben ze vaak wel een goede smaak of andere nuttige eigenschappen.

### **Bioboeren en natuurbeschermers: hand in hand voor meer biodiversiteit**

Verschillende natuurgebieden bestaan uit grasland dat een begrazingsbeheer vergt. Dat is logisch omdat veel cultuurlandschappen ontstaan zijn door eeuwenlang gebruik in de extensieve veehouderij. Het voortzetten van maaibeheer en het laten grazen door het vee van een biologische veehouder kan in dergelijke gebieden bijdragen aan het landschap met vaak een rijke botanische samenstelling. Biologische boeren zijn het gewoon om in te spelen op natuurlijke processen. Hun lastenboek garandeert dat ze geen kunstmeststoffen gebruiken, niet teveel dieren inzetten en dat ze nooit synthetische pesticiden gebruiken. Een duurzame samenwerking tussen natuurbeherende organisaties of instellingen en biologische boeren is bijgevolg niet meer dan logisch.

*Meer info: Esmeralda Borgo,  
beleidsmedewerker,  
esmeralda.borgo@bioforum.be*